www.kurdistannet.org
21-7-2006 13:53بەکاتی ناوەندی ئەوروپا

کەمبوونەوەی کارەبا تووڕەیی خەڵک زیاد دەکات ... ڕاپۆرت: ستیڤان شەمزینانی – سلیمانی

ئەزووی کارەبا یەکێکە لەپێویستییە هەرە گرنگەکانی ژیانی مرۆڤی هاوچەرخ، بەکوژانەوەی 10 سەعات کارەبا لەدنیای پێشکەوتووی تەکنەلۆژیاو سەرمایەداریدا گەورەترین زیانی ئابووری دەکەوێتەوە چ لەسەر ئاستی کەرتی گشتی و کەرتی تایبەت.
سەرەڕای هەموو ئەوانەش مرۆڤ ناتوانێت بەبێ وزەی کارەبا بژی چونکە ئەو ژیانەی ئەمڕۆ لەسەری ڕاهاتووە و بۆتە نەریت لەلای ژیانێکە موحتاجی کارەبایە و بەبێ ئەو مومکین نییە بتوانی بیباتە پێشەوە، لەبەرئەوە و دەیان هۆو هۆکاری دیکە کارەبا بە یەکێک لەسەرەکیترین پێداویستییەکانی ژیانی ڕۆژانەی مرۆڤ دادەنرێت لەسەرجەم گێتیدا. بەڵام لەکوردستان ماوەی 16 ساڵی تەواوە سیستەمی دابەشکردنی کارەبا زۆر ناڕێکوپێکەو نەیتوانیوە وەک پێویست و ئەوەندەی هاوڵاتیان دەیانەوی سوودی لێوەربگیرێت.
تەنانەت گەیشتۆتە ڕاددەیەک نەوەیەک هەیە تەمەنی گەیشتۆتە 18 ساڵی و وەبیری نایەتەوە کارەبای بیست و چوار کاتژمێری چییە یان بڕوای بەوەنییە کارەبا بۆ بیست و چوار کاتژمێر هەبێ.
کێشەی کارەبا لەماوەی ئەم 16 ساڵەدا ئاڵۆزترین کێشە بووە و هەر بەچارەسەر نەکراویی هێشتراوەتەوە، وەلی دووسی ساڵە حکومەتی هەرێم و حیزبەکانی کوردستان بەتایبەتی دووانە سەرەکییەکە بەڵێنی جۆراوجۆریان داوە بۆ چارەسەرکردنی ئەم گرفتە، کەچی ئەمساڵ بینیمان خراپترین ساڵ بوو لەدابەشکردنی کارەبادا وەلی باشترین ساڵ بوو لەڕاددەی باران بارین و پاشەکەوت کردنی ئاودا، لەلایەکی تریشەوە چەندین پرۆژەی بەرهەمهێنانی کارەبا باسیان لێوە دەکراو هەندێکیان بەردی بناغەشیان دانرا کەچی دەبینین ئەوانەش تەنیا مورەکەبی سەر کاغەزبوون دەنا هەر هەموویان فەشەلییان هێناوە، بەکورتی پرسی کارەبا گرنگترین پرسی ئەمڕۆی هاوڵاتیانەو نەبوونەکەشی نارەزایی زۆری دروست کردووە و تووڕەیی خەڵکی گەیاندۆتە ئاستێکی زۆر بەرز.
هاوڵاتی یوسف مەحمود دەڵێ: هیچ وڵاتێک نییە لەم دنیایەدا کارەباکەی وەک کارەبای ئەم وڵاتەی ئێمە بێت، بڕۆ بۆ ئەفغانستان و مۆزەمبیق و ئەیسوبیا و تەیموور کارەبای فوولیان هەیە و نازانن کارەبا بڕان چییە، کەچی لەم وڵاتەدا کە دیعایەی زۆر شتی گەورە دەکەین و دەم لە زۆر مەسەلەی زەبەلاح وەردەدەین ئەوە حاڵی کارەباکەمانە کە ئەوروپا 100 ساڵیش لەمەوپێش بەمجۆرە نەبووە، خۆ ئەگەر حاڵی کارەبا لەهەر وڵاتێکی تر وەک ئەوەی ئێمە بووایە بەیەک ساڵ چارەسەریان دەکردو کەسیش منەتی بەسەر هاوڵاتیاندا نەدەکرد.
من بەشەخسی قەناعەتێکم هەیە و دەڵێم چەند پێشکەوتن لەمێشکی مرۆڤەوەیە ئەوەندەش و بگرە زیاتریش بەهۆی کارەباوەیە، بڕۆ هەرچی مەکینە و ئامێرو کارگەو شت هەیە لەم دنیایەدا هەر بەکارەبا ئیش دەکات نەک بەخەڵوزو نەوت لەبەرئەوە کارەبا سەرچاوەی پێشکەوتنە.
شێرزاد جەباری-پێشمەرگەی دێرین وتی: من لەگیانی خۆم بێزار دەبم کە کارەبا دەبڕێت، جاری وا هەیە لەکاتی نان خواردندا تیکەیەک دەبەیت بۆ دەمت یەکسەر کارەبات لێدەکوژێننەوە یان جاری وا هەیە لەکاتی ئەوەندە زەروردا دەیبڕن یەک ئەمپێری 100 دۆلاری پێدەدەیت.
گەڕەکەکەی ئێمە زۆربەی ڕۆژ لەقرچە قرچی گەرمای نیوەڕۆدا کارەبامان نییە کەچی دەمەو ئێوارە بەفێنکی بۆمان هەڵدەکەن لەکاتێکدا ئێمە لەو کاتەدا پێویستمان نییە، قەیناکە ئەمەش کە دەمەو ئێوارە هەڵیدەکەن تاشەو نییە بەڵکو لەکاتی نان خواردندا ئێوارە لێمان دەکوژێننەوە دوای بانگی خەوتنان بۆمان هەڵدەکەنەوە، گریمان ئەمەش قەیناکە کەچی سەیر دەکەی دەتەوی بخەوی سەعات 1ی شەوە چاوت دەچێتەخەو لەناکاو کارەباکە دەبڕن ئیتر خەوت لێناکەوێت تا چواری بەیانی ئیتر کاتێک دەزانی سەعات هەشتە و دەبی بڕۆی بۆ دەوام لەوێش چونکە تێر خەونەبووی خەوت دێت و کاروبارەکانت بۆ جێبەجێ ناکرێ.
بەڕاستی ئەمە حاڵ نییە بەدەست کارەباوە، ئەوە گاڵتەکردنە بەمەشاعیری خەڵک، من داوا لە خەڵک دەکەم قبوڵی نەکەن و بەهەموو شێوەیەک دژی بوەستنەوە فەیدی چییە با ڕۆژێک لەخۆمان ببورین و خۆپیشاندانێک ساز بکەین. بێستون ئەحمەد دانیشتووی گەڕەکی شێخ محێدین-سلێمانی وتی: وەزعی کارەبا بەعام زۆر خراپە حکومەتیش زۆر زۆر کەمتەرخەمە، چونکە کاربەدەستانی حکومەت و حیزب بیست و چوار سەعات کارەبایان هەیەو ئاگایان لەدەردی کەس نییە نازانن بێ کارەبایی بەتایبەتی لەوەرزی گەرمای هاویندا چ موعاناتێکی هەیە، بڕوات هەبێت من نیوەی یارییەکانی مۆندیالم لەکیس چوو لەبەر بێ کارەبایی، تەنانەت شەوی یاری کۆتایی نێوان ئیتالیاو فەرەنسا هەر کارەبامان نەبوو چونکە محاویلەکەیان بردبووین وابزانم هیچشی نەبوو، بەس لام وایە بردبوویان بۆ گەڕەکی خواپێداوەکان

چونکە لەبەرنامەی ئەم حکومەتەدا هەژار مرۆڤ نییەو ئەگەر بۆیان بکرێت چۆن هیتلەر جولەکەی لەناوبرد ئاوها هەژار و فەقیر لەناودەبەن.

ئیتر کاتی ئەوە بەسەرچوو هەموو شتێک قبوڵ بکەین، لەمەودوا قبوڵی ناکەین و بەقسەی باق و بریق مەسەلەی کارەبا و مەسەلەکانی ترمان لەبیرنابەنەوە، ئیتر ئەو رۆژە بەسەر چوو.

شوان جەلیل-دانیشتووی گەرەکی چوارباخ-سلێمانی وتی: دەستم لەوە شۆردووە حکومەتی هەرێم چارەسەری کێشەی کارەبا بکات چونکە ئەم حکومەتەش بەس دەتوانی کێشە دروست بکات نەک چارەسەری بکات لەوەتی دەسەڵاتی کوردیی هەیە کێشەی کارەبا و نیشتەجی بوون بە پلەی یەکەم و هەندی کێشەی تر بە پلەیەکی تر لەئارادان کامەیان چارەسەرکراون؟

هیچیان، بەڵام خەتای خەڵکەکەشی تیایە کە هەموو جارێک دەچن دەنگیان بۆ دەدەن و وەک مەیمون بۆیان هەڵدەبەزنەوە، حەقی خۆیەتی خەڵک هەڵوێستی هەبێت دەربارەی مافی خۆی و تووڕەبی و دەسەڵاتداران بترسێنی، سەیرم لێدا گەنجێک کە نەخەڵکی بەرازیلە ونە ئەمریکای لاتین لەسەر بەرازیل شەڕدەکات و دەگری بۆ دۆراندنەکەی کەچی نایەت لەسەر هەقی خۆی وشەیەکیش بڵی، برۆ سەیری ئەو خەڵکە بکە بزانە چۆن کاتی خۆیان بەفیرۆ دەدەن بەڵام ئامادەنین بێن بۆ ڕێپێوان، پەندێکی کوردیی هەیە زۆر جوانە دەڵی (تا خوا کێو نەبینی بەفری تێناکات) بەراستی دەسەڵاتی کوردیی ئەم خەڵکە مێگەلەی دیوە بۆیە هیچی بۆ ناکات و دەزانی چۆن لەتەکیدا بوەستێت.

ڕووناک عەبدوڵا-مامۆستا لە سلێمانی وتی: بەتەواوەتی بێزاربووین لەدەست بی کارەبایی، ئەمە چەند ساڵە خەڵک بی ئاو و کارەبایە قسەناکات کەچی هەر چارەسەریش ناکرێت، ئەم وەزعە وابڕوات ماوەیەکی تر کارەبا دەبێت بە 7-8 سەعات لەرۆژێکدا، بەڵام بەخوا هەر هیچ کارەباش نەدەن خەڵکەکە قسەناکات و هیچ ناڵی، بەخوا کارەبا قەت چارەسەر نابی.

زۆزگ خالید وتی: ئەم خەڵکەی ئێمە ئەوەندەی لە دەسەڵاتی کوردیی دەترسێت لەخوا بترسایە ئێستا بەهەشتی بۆ هێنا بۆیە سەر زەوی، کە کارەبا خراپ بوو لەباتی ئەوەی خەڵک ڕێپێوان بکات و قبوڵی نەکات کەچی وەک شارە مێروولە بەربوونە بازاڕەکان بۆ کڕینی مۆلیدە کەرۆژ نییە ئەو مۆلیدانە دووسی کەس نەکوژن.

من بێزار و نارازیم لەم وەزعەو لەهیچ وڵاتێکدا کارەبا وەک ئێرەنییە، وەڵلایی حەیاچوونە بۆ کاربەدەستانی حکومەتی هەرێم ئەو هەموو چەنەبازیی و قسەزلە دەکەن و ئەوەش وەزعی کارەباو ژیانی خەڵکە لەسایەی دەسەڵات و حکومی ئەوانەوە.

ڕێبوار ماوەتی ئەندازیاری کارەبا وتی: پێویستە حکومەتی هەرێم بیر لەرێگە چارەی تر بکاتەوە بۆ بەرهەمهێنانی وزەی کارەبا، ئێستا دوو وێستگەی سەرەکی بەرهەمهێنانی کارەبامان هەیە کە هەردووکیان کەهرۆئاوین و پشت دەبەستن بەئاو ئەمەش کەوتۆتەوە سەر ڕادەی باران بارین.

لەلایەکی ترەوە بڕە پێویستی هاوڵاتیان بەرهەم ناهێنێت بۆیە پێویستە بیر لەپرۆژە و وێستگەی تر بکرێتەوە چونکە ئەگەر حکومەت بەنیازی ئەوەبی بەدوکان و دەربەندیخان لەگەڵ 50-100 مێگای عێراق کارەبا بۆ کوردستان دابین بکات بەهەڵەدا چووە و رۆژ بەرۆژیش کارەباکە کەمتر دەبێتە چونکە لەبەرامبەردا پێویستی خەڵک زیاد دەکات و لەهەمان کاتدا چڕی دانیشتوانی هەر زۆرتر دەبێت، ئینجا کەوتۆتەوە سەرئەوەی حکومەت ڕێگەی گازیی یان هەوایی هەڵدەبژێری ئەوەیان شتێکی ترە بەڵام تا ئێستا هیچ دیار نییە، منیش وەک ئەندازیارێکی کارەبایی بێزارم لەو بی کارەباییە و ماڵەکەی منیش وەک هەموو هاوڵاتیانی تر کارەبای دەبڕێت.

جوانە ساڵح-ئەندازیاری کارەبایی وتی: گلەیی هاوڵاتیان لەجێگەی خۆیدایە و نەبوونی کارەبا کێشەیەکی زۆر گەورەیە، بەڵام ئەمە لەئەستۆی کارمەندانی فەرمانگەکاندا نییە بەڵکو لەئەستۆی حکومەتەکەدایە کە بیری لەپرۆژەی بەرهەمهێنانی وزەی کارەبای تر نەکردۆتەوە بۆ دابینکردنی بڕە پێویستی کارەبا بۆ خەڵک، لەگەڵ ئەوەشدا کوردستان لەڕووی سروشتییەوە ئامادەیە بۆ جێبەجیکردنی پرۆژەی تری بەرهەمهێنانی کارەبا جیا لە ژێدەری ئاویی.

لەحەقیقەتیشدا گلەیی هاوڵاتیان لەجێگەی خۆیدایەو منیش دەڵێم مەگەر مردن بەقەد بی کارەبایی ناخۆش و ناڕەحەت بێت.

-وەک بینیمان زۆربەی هەرە زۆری هاوڵاتیان بەتەواوەتی نارەحەت و بێزاربوون لەبی کارەبایی و ناشتوانن چیدی لەمەزیاتر ئارام بگرن بۆیە ئەگەر حکومەتی هەرێم و کابینەی پێنجەم و وەزارەتی تازە دانراوی کارەبا بەجیدیی ئاوڕ لەم مەسەلەیە نەدەنەوە و هەنگاوێکی کاریگەرو فیعلی بۆ نەهاون ئەوا بی هیچ دوو دڵی و گومانێک ئەمرۆش نەبی سبەینی بورکانی توڕەیی خەڵک دەتەقێتەوە.